

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 06.01.2017
Vår ref.: 201005078-21
Arkiv: 312 / 019.Z
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Kaja Henny Engebrigtsen

Søknad om endring av vilkår i konsesjonen - NVEs instilling

Vi viser til søknad fra Kilandsfoss AS av 21.04.2016 om endring av vilkår i konsesjonen for Kilandsfoss kraftverk i Froland og Åmli kommuner i Aust-Agder fylke.

Bakgrunn

Konsesjon for bygging av Kilandsfoss kraftverk ble gitt ved kgl.res. av 8. mars 2013.

Konsesjonen gir Kilandsfoss AS rett til å utnytte det vesentlige av fallet mellom Flatenfoss og Bøylefoss kraftverk i Arendalsvassdraget i Aust-Agder fylke. Kraftverket vil bli et rent elvekraftverk som vil nyttiggjøre seg av øvrige reguleringer i vassdraget. Totalt er det 17 magasin i vassdraget og samtlige ligger ovenfor Kilandsfossen. Kilandsfoss ligger på grensen mellom kommunene Froland og Åmli. Nedslagsfeltet har en størrelse på ca. 3346 km², og middelvannføringen er beregnet til 104 m³/s. Brutto fallhøyde er 6,1 meter. En samlet installasjon på 6,8 MW og en samlet turbinslukeevne på 140 m³/s skal gi en årlig produksjon på ca. 38,5 GWh.

Kraftstasjonen vil ligge i et tidligere sideløp på østsiden av elvas hovedløp. Sideløpet er i dag sperret med en gammel fløtningsdam. Dammene er planlagt som betongterskler på fossenakken, en terskel i sideløp vest for hovedløpet, en i hovedløpet, en i løp øst for hovedløpet og en dam med segmentluke i et sideløp videre øst for sistnevnte. Det må bygges flere små sperredammer for å hindre flomvann i å renne ut i terrenget.

Konsesjonsvilkårenes post 1 omhandler reguleringsgrenser og vannslipping. I vilkårssettet står det at konsesjonæren plikter å slippe en minstevannføring i Kilandsfossen på 25 m³/s mellom kl. 09.00 og 20.00 i tiden 01.06 – 31.08.

Minstevannføringen er i all hovedsak fastsatt og begrunnet i hensynet til padleinteressene i området, og skal ifølge konsesjonen slippes fra ett av løpene vest for kraftstasjonen.

Om søknaden

Grunnet praktiske utfordringer rundt de gitte konsesjonsvilkårene samt for bedre å kunne tilrettelegge for og ivareta padleinteressenes behov og sikkerhet, søker tiltakshaver nå om endring i vilkårene for

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

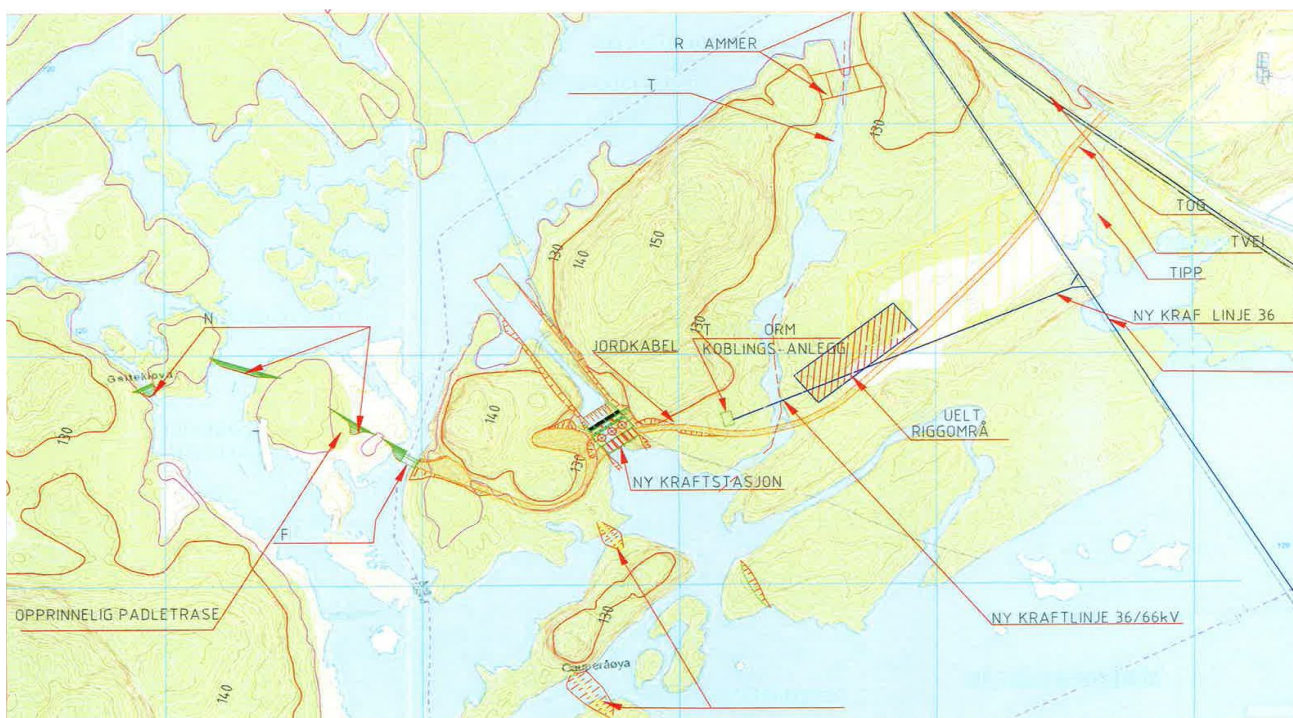
Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

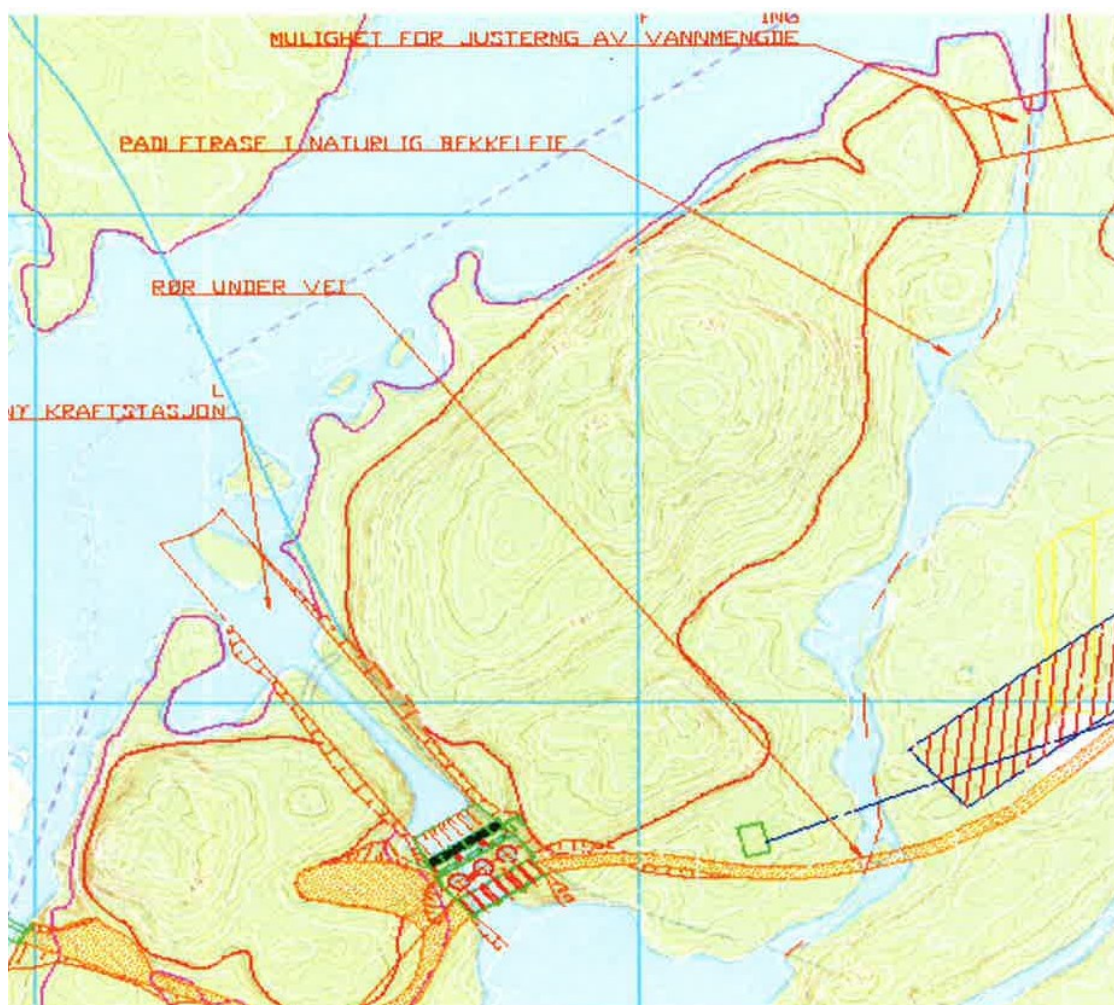
slipp av minstevannføring. Endringene er utarbeidet i fellesskap med Nidelva Padleklubb og berørt grunneier, og vil medføre en økt produksjon i Kilandsfoss kraftverk på om lag 0,5 GWh/år.

Omsøkte endringer omfatter:

- Slipp av minstevannføring og etablering av ny padletrasé i eksisterende bekk, hvor både inntak og utløp blir liggende i trygg avstand fra kraftverket
- Bruk av 'vannkonto' hvor padleklubben kan bestille vannslipp via senkbar luke i henhold til padleaktiviteten. Tappingen vil tilsvare et maksimalt vannforbruk på 15 m³/s i inntil 1012 timer per år, og kan benyttes til ethvert tidspunkt, uavhengig av tid på året og time i døgnet.

Utsnitt 1: Oversikt over influensområdet

Utsnitt 2: Foreslått padletrasé

Ny padletrasé er vist i utsnitt 2, og vil benytte eksisterende bekk som krysser Kilandsområdet på skrå og munner ut ca. 100 meter fra kraftverkets utløp. Ved en utbygging av Kilandsfossen kraftverk vil vannspeilet ved inntaket heves noe, og i opprinnelig plan er det lagt opp til en sperredam for å hindre vannføring i bekken. Det er i gjeldene konsesjonsvilkår ikke stilt krav om minstevannføring i bekken som er foreslått som ny padletrasé. I forbindelse med etableringen av padletraseen vil det imidlertid være nødvendig med flere mindre terrenginngrep i og rundt bekken. Søker vil ifølge søknaden tilrettelegge for at området skal fremstå som et attraktivt turområde, også etter utbygging.

Høring

Åmli kommune har fattet følgende vedtak i kommunestyret 16.6.2016:

«Dei omsøkte løysingane er nedfelt i omforeinte avtaler mellom kraftverket, grunneigar og padleklubben. Bak dette att ligg innspel frå fagorgan som NVE, der det blir peika på vanskar med å oppfylle alle vilkår i innvilga konsesjon.

Opparbeiding av ein bekk til padletrase og som det i konsesjonsvilkåra ikkje er sett vilkår om vassføring i må ut frå eit landskapsmessig synspunkt oppfattast som berre positivt. Rett nok ønsker tiltakshavar og brukar åpning for å bearbeide traseen både over og under vatn, likeeins på sidene. Men då gjerne med bruk av materialar som fortel litt historie kring vassdraget, slik som stein brukt i murar ved tømmerfløtning.

Det blir håplaust å beskrive i detalj utforming av anlegget. Med den kunnskapen avtalepartane sit på – tiltakshavar som eigar og driftsansvarleg for kraftanlegg og brukar som stiller krav til padlinga vil det i sum gje eit resultat som få eller ingen kan måle seg mot.

Tiltakshavar skisserer også bygging av gangbru/tilskodarbru tvers over bekkeløpet. Det i seg sjølv er beste garantien for at estetiske omsyn vil bli tatt ved utforminga.

Ved sluttbehandlinga av konsesjonssøknaden frårådde både NVE og departementet bygging av kunstig padleanlegg. Departementet peika i tillegg på at det ville bli dyrt å bygge og drifte slikt anlegg og at det ikkje låg føre finansiering for prosjektet. Einaste som låg i vilkåra var slepp av 25 m³/sek i tida 01.06 og 31.08 mellom kl 09.00 og 20.00.

I den omsøkte endringa av konsesjonsvilkår er finansieringa av anlegget sikra gjennom ei avtale mellom tiltakshavar og padleklubben.

Det er bra at dei som representerer ulike interesser i vassdraget kan bli samde om ei løysing som begge sider ser seg tent med og kan leve med. Vidare at dei har blitt samde om å tilpasse og variere sleppet i takt med behovet brukarsida har.

Om det er nye måtar å tenke på, teknologiske framsteg eller ein kombinasjon kjenner ein ikkje til. Uansett er det positivt, og ein håper at tilsvarande tilpassing kan takast i bruk også i andre saker og for å ta vare på omsyn som ein i vannforvaltningsplanane arbeider for å oppfylle.

Så må ein heller tåle at i enkelte tilfelle kan det bli eit visst tap av produksjon og ekstra anleggskostnader og ikkje alltid slik som her at ein vinn produksjon – rett nok med ein ekstra prislapp på grunn av tilrettelegging for padling.

Ut frå det som er nemnt ovanfor og ut frå eit samfunnsmessig syn vil ein tilrå at dei omsøkte endringane av konsesjonsvilkår for Kilandsfoss AS blir innvilga.»

Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder har i e-post av 21.6.2016 kommet med følgende uttalelse:

«Vi forventer at endringene ikke forringer fiskens muligheter til to-veis vandring. Det er ikke mulig for oss å vurdere eventuelle negative effekter i forhold til fisk. Det må også avklares hvem som er juridisk part når det gjelder vannslipp. En padleforening kan opphøre å eksistere. Eller det kan bli to foreninger i området osv. som begge har et legitimt krav på vann. Hvem bestemmer hvor mye som skal slippes og når og for hvem. Eier av vannpoolen bør vel være en part som er uavhengig av person. Dette må fremgå tydelig i vilkårene.»

Aust-Agder fylkeskommune har etter behandling i fylkesutvalget 21.6.2016 kommet med følgende uttalelse:

«Fylkesrådmannen mener det er svært positivt at en kan finne bedre løsninger for padleinteressene i Kilandsfossen. Kilandsfallene er svært mye brukt av padlere, og er unike her i Aust-Agder. Fylkesrådmannen anbefaler at fylkesutvalget støtter søknaden fra Kilandsfoss AS. Fylkesrådmannen vil også fremholde at det er viktig at området rundt bekken blir tilrettelagt for allmennheten, slik at flere enn medlemmer i padleklubben kan benytte området. Fylkesrådmannen mener også det er positivt at tiltaket medfører en økt fornybar kraftproduksjon.»

NVEs vurdering

Søknaden om endring av vilkårenes post 1 skal behandles etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven, jf. vannressursloven § 28, og gjelder tillatelse etter vannressursloven § 8.

Vannveien som blir berørt av tiltaket ligger innenfor det området som allerede er kartlagt og befart gjennom tidligere saksbehandling. Etter henvendelse fra Olje- og energidepartementet ble det i brev av 26.01.201 sendt et tillegg til NVEs opprinnelige innstilling av 11.03.2002 med NVEs vurdering av tiltaket opp mot de aktuelle paragrafene i naturmangfoldloven. Vi konkluderte med at vår innstilling var basert på et tilfredsstillende kunnskapsgrunnlag, og at de vurderingene som ble gjort den gang var tilfredsstillende også sett i lys av nye krav i naturmangfoldloven. NVE har gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 09.12.2016. Etter vår vurdering er kunnskapsgrunnlaget i saken tilstrekkelig til å kunne behandle foreliggende søknad uten å måtte gjøre noen nye naturfaglige undersøkelser i influensområdet.

Hensynet til padleinteressene i Kilandsfossen har vært et sentralt tema i vurderingen av konsesjonsspørsmålet og for utforming av vilkårene i gjeldende konsesjon. Konsesjonsvilkårenes post 1 omhandler reguleringsgrenser og vannslipping. I vilkårssettet står det at konsesjonæren plikter å slippe en minstevannføring i Kilandsfossen på 25 m³/s mellom kl. 09.00 og 20.00 i tiden 01.06 – 31.08. Minstevannføringen er i all hovedsak fastsatt og begrunnet i hensynet til padleinteressene i området, og skal ifølge konsesjonen slippes fra ett av løpene vest for kraftstasjonen.

Det fremkommer av søknaden at søker har hatt noen tekniske utfordringer i forbindelse med detaljplanleggingen av kraftverket, disse oppsummeres slik i søknaden;

1. *«Perioden hvor vannslippet skal foretas er den perioden hvor det hyppigst forekommer minstevannføring i elva, dvs, 40 m³/s. Dersom kraftanlegget ble planlagt uten begrensninger ville normalt minste aggregat ha en slukeevne på litt mer enn minstevannføring, typisk 50 m³/s. I perioden med vannslipp forbi vil resterende vannføring tilgjengelig for produksjon være 15 m³/s, og teknisk sett vil dette være umulig eller lite effektivt med et 50 m³/s aggregat. Man må derfor installere et mindre aggregat med de merkostnader dette innebærer.*
2. *Flomberegningene for Arendalsvassdraget er nylig oppdatert og gir vesentlig høyere flomvannføring enn på tidspunktet for utarbeidelse av konsesjonssøknaden. Dette betyr at overløpstersklene som opprinnelig var planlagt må erstattes av store gummiluker for å holde flomstigningen på opprinnelig nivå. Dette kompliserer slipp av 25 m³/s vann i ett av løpene ettersom man tidligere hadde tenkt en mindre luke i ett av overløpene som grunnlag for vann til padlerne.*
3. *Som NVE påpeker er det sikkerhetsmessige utfordringer med å anlegge et kunstig padleanlegg i et av hovedløpene i Kilandsfossen, og uten kunstig tilpasning er det vanskelig å se at man kan få til en god padleteknisk løsning.»*

I tett dialog med berørt grunneier og Nidelva Padleklubb har Arendal Fossekompani utarbeidet et alternativ som de mener ivaretar intensjonen i gjeldende vilkår samtidig som de adresserer de utfordringene som oppstår som følge av vilkårene.

Omsøkte endringer omfatter:

- Slipp av minstevannføring og etablering av ny padletrasé i eksisterende bekk, hvor både inntak og utløp blir liggende i trygg avstand fra kraftverket

- Bruk av 'vannkonto' hvor padleklubben kan bestille vannslipp via senkbar luke i henhold til padleaktiviteten. Tappingen vil tilsvare et maksimalt vannforbruk på 15 m³/s i inntil 1012 timer per år, og kan benyttes til ethvert tidspunkt, uavhengig av tid på året og time i døgnet.
- Tillatelse til mindre terrenginngrep i og rundt ny trasé for å gi gode forhold for padlere på alle ferdighetsnivå.

Det fremkommer i brev av 4.01.2015 fra Nidelva Padleklubb at omsøkte endringer i stor grad vil ivareta og videreføre padleinteressene i området. Padleklubben forslår å bygge et «semi naturlig anlegg» der man modifiserer og bearbeider et naturlig elveløp. Målet for modifisering av elveløpet er å gi maksimal padletekning utnyttelse av vannet og mulighet for variert vanskelighetsgrad ved å regulere mengden vann som slippes fra for eksempel 5 – 15 m³/s. Padleklubber anser et slikt padleanlegg som en bedre løsning enn å slippe vann i et av de forslåtte løpene vest for kraftstasjonen slik det er beskrevet i vilkårene.

Det foreligger også en privatrettslig avtale mellom Nidelva Padleklubb og Kilandsfoss AS om etablering og bruk av padleanlegget i tilknytning til Kilandsfoss kraftverk. Avtalen inneholder spesifikasjoner av planlagt padleanlegg og drift, samt økonomiske forhold.

Åmli kommune er positive til tiltaket og anbefaler at de omsøkte endringene av konsesjonsvilkårene blir innvilget. Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder påpeker at tiltaket ikke bør få negative effekter for fisk og at det må avklares hvem som er juridisk part når det gjelder vannslipp. Aust Agder fylkeskommune mener at det er svært positivt at man kan finne bedre løsninger for padleinteressene. De påpeker også at det er viktig at området rundt bekken blir tilrettelagt for allmennheten.

NVE mener i likhet med høringspartene at det er positivt at søker har funnet en løsning som imøtekommer padleinteressene i Kilandsfossen samtidig som den adresserer de tekniske utfordringene som oppstår som følge av vilkårene. Vi påpeker at gjeldende minstevannføringskrav i all hovedsak er fastsatt og begrunnet i hensynet til padleinteressene i området og har som hensikt å ivareta disse. I vår innstilling til Olje- og energidepartementet av 11.03.2002 har vi gjort følgende vurdering under merknader til vilkårene etter vannressursloven, post 1 reguleringsgrenser og vannslipping:

«Basert på høringsuttalelsene mener NVE at selv med et minstevannføringspålegg vil det ikke være mulig å opprettholde Kilandsfossen som et område som vil være attraktivt for utøvere som holder et høyt teknisk nivå. Med et minstevannføringspålegg vil det likevel kunne opprettholdes et tilbud for padlere lokalt med et mer moderat ambisjonsnivå. Det vil også fortsatt kunne holdes kurs for nybegynnere og andre uerfarne padlere. Ved å samle minstevannføringsslippingen til ett løp slik det er anbefalt, vil en trolig i stor grad kunne opprettholde de padlemulighetene som det aktuelle løpet byr på under dagens forhold. Dette vil også være mest praktisk i forhold til etablering av arrangement for vannslipp og kostnader forbundet med driften av det. NVE mener den lokale padleklubben har best faglig kunnskap til å vurdere i hvilket løp minstevannføringen skal slippes.»

Det fremgår av søknaden at Nidelva padleklubb anser omsøkt endring som beste løsning for å ivareta padleinteressene i Kilandsfossen. Vi holder fast på vår vurdering om at padleklubben har best faglig kunnskap til å vurdere i hvilket løp minstevannføringen skal slippes. Etter vårt syn vil et padleanlegg slik det er skissert i søknaden kunne bidra til å styrke padlemiljøet rundt Kilandsfallene og være et positivt bidrag til friluftslivet i området. Søker foreslår bruk av en vannkonto hvor Nidelva padleklubb får mulighet til å bestille tapping av vann i henhold til padleaktiviteten. Det er foreslått å slippe maksimalt 15 m³/s i inntil 1012 timer årlig via en senkbar luke i padletraseen. Det betyr at padleklubben

vil få like mange timer med vann til disposisjon som i fastsatt vilkår, men volumet vil bli noe mindre og tidsrommet valgfritt. Dette innebærer også at produksjonen i anlegget vil øke med ca. 0.5 GWh/år.

For også å ivareta de uorganiserte padlerne og øvrige allmenne interesser mener NVE at noe av vannet på vannkontoen bør slippes i sommermånedene, som er den tiden på året området er mest besøkt. Vannføringen som slippes må tilpasses anlegget og bør være tilstrekkelig til at padletraseen kan benyttes av padlere med lite erfaring i den angitte tidsperioden. En fast vannføring i anlegget i sommermånedene vil etter vårt syn skape forutsigbarhet for fritidspadlere og gjøre anlegget tilgjengelig for en større brukergruppe.

Etter dialog med søker og Nidelva padleklubb mener NVE at en minstevannføring på 2 m³/s i tidsrommet 1.6 - 31.8 mellom kl. 12.00 og 20.00 vil dekke et slikt behov. Dette utgjør ca. 10 % av den totale vannmengden padleklubben vil ha tilgjengelig på omsøkt vannkonto på inntil 15 m³/s i inntil 1012 timer per år, og skal trekkes fra denne. Padleklubben skal selv kunne disponere resterende vannmengde på ca. 49,3 mill m³/s som de vil resten av året etter avtale med kraftverket.

Forutsatt at sikkerheten i anlegget ivaretas i tilstrekkelig grad vil en slik løsning etter NVEs vurdering ivareta padleklubbens interesser samtidig som padleanlegget og dets fasiliteter kommer allmennheten til gode. Ved en eventuell oppløsning av Nidelva padleklubb skal rettighetene til vannkontoen overdras til Norges Padleforbund.

Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder påpeker at tiltaket ikke bør ha negative konsekvenser for fisk. De omsøkte endringene i konsesjonsvilkårene vil etter vårt syn i liten grad påvirke de vurderingene som lå til grunn for NVEs innstilling av 11.3.2002;

«Fiskearter i influensområdet er i all hovedsak av ørret, abbor og noe sik. Det er ørret som regnes for den mest interessante arten av disse. Det er ikke ventet at ørretens næringstilgang i særlig grad vil endres, da den spiser mye overflatedriv. Ørreten som oppholder seg i området ovenfor Kilandsfossen kan få reduserte gytemuligheter siden det i dag er gode gytemuligheter i selve elveløpet mellom noen av øyene. Strømningene i elva vil avta i disse partiene og for ørreten vil det nå bare være gytemuligheter i en bekk som kommer inn fra vest. Her kan det som et kompensierende tiltak være aktuelt å legge ut gytegrus i den nedre del for å forbedre bekkens potensiale. Dårlig kondisjon på mye av ørreten i dag tyder på tøff konkurranse om næringen. Selv om det skulle bli noe færre ørret kan likevel dette styrke arten som helhet. Det betinger imidlertid at det er gytemuligheter for fisken. Abboren vil derimot kunne få bedre forhold og det kan skje en dreining av styrkeforholdet mellom ørret og abbor.

Forholdene for fisk nedenfor Kilandsfossen vil trolig i mindre grad bli påvirket. Selv om det vil bli en mindre tilførsel av fisk ovenfra, vil det fortsatt kunne slippe seg fisk over dammen i overløpssituasjoner, eventuelt i tilfelle med pålagt minstevannføring. Næringstilgang og oppvekstforhold vil ifølge fagrapporten forbli tilnærmet uendret. Gytemulighetene vil heller ikke bli endret i vesentlig grad, og med unntak av at enkelte gode fiskeplasser nedenfor fossen vil forsvinne, vil endringene her bli lite merkbare.»

NVE mener at vurderingene vi har gjort i forbindelse med søkanden er i tråd med prinsippene i naturmangfoldloven som skal ivaretas når vedtak treffes, jf. naturmangfoldloven §§ 8-12. Vi påpeker at det i forbindelse med tidligere konsesjonsbehandling er gjort naturfaglige undersøkelser i området som konkluderer med at tiltaket ikke vil påvirke biologiske verdier vesentlig. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 09.12.2016. Vi kan heller ikke se at tiltaket er i strid med forvaltningsmålet for arter eller økosystemer, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

NVE mener at fordelene ved at det bygges et padleanlegg i Kilandsfossen som skal utnytte fastsatt minstevannføring og samtidig øke produksjonen i Kilandsfoss kraftverk med 0,5 GWh/år er større enn ulempene for allmenne interesser.

Konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene anbefaler NVE at Arendals Fossekompani ASA få tillatelse etter vannressursloven § 8 til endring av vilkår i konsesjon for Kilandsfoss kraftverk. Endringene innebærer;

- **slipp av minstevannføring og etablering av ny padletrasé i eksisterende bekk, hvor både inntak og utløp blir liggende i trygg avstand fra kraftverket.**
- **Slipp av minstevannføring på 2 m³/s i padletraseen mellom kl. 12.00 og 20.00 i tiden 01.06 – 31.08. Ved enighet mellom partene kan minstevannføringen i den fastsatte tidsperioden endres for å tilpasses anlegget, forutsatt at padleinteressene ivaretas.**
- **Bruk av «vannkonto» hvor padleklubben kan bestille vannslipp via en senkbar luke i henhold til padleaktivitet. Tappingen skal tilsvare et maksimalt vannforbruk på 15 m³/s i inntil 1012 timer per år fratrullet pålagt minstevannføring på 2 m³/s i angitt tidsperiode. Vannkontoen skal kunne benyttes til ethvert tidspunkt, uavhengig av tid på året og time i døgnet.**

Konsesjon for bygging av Kilandsfoss kraftverk ble gitt ved kgl.res. av 8. mars 2013 med vilkårssett som gjelder for kraftverk med produksjon over 40 GWh/år. Det er ikke fastsatt eget manøvreringsreglement, men konsesjonsvilkårenes post 1 omhandler reguleringsgrenser og vannslipping. I omregningen fra lokale høyder til SK-høyder har NVE ved en inkurie skrevet høyde på overløpsterskel på kote 126,03 i stedet for kote 126,73 målt i SK-høyder i innstillingen. Denne feilen ble videreført i det fastsatte konsesjonsdokumentet. Feilen ble rettet opp i OEDs brev av 10.04.2014. I NVEs forslag til vilkår etter vannressursloven § 8 er denne feilen rettet opp. Der det har vært endringer siden konsesjonen ble gitt er aktuelle myndigheter oppdatert etter dagens praksis. For øvrig er vilkårene beholdt uendret.

Merknad til vilkårenes post 1. Reguleringsgrenser og vannslipping

Dersom Nidelva padleklubb bli nedlagt eller opphører å eksistere, overdras retten til å disponere fastsatt «vannkonto» i første omgang til Norges Padleforbund (NPF). NVE kan etter søknad overdra denne retten til andre.

Med hilsen

Per Sanderud
Vassdrags- og energidirektør

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

NVEs forslag til vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 for Arendals Fossekompani ASA til å bygge Kilandsfossen kraftverk i Arendalsvassdraget i Åmli kommune, Aust-Agder fylke.

Kopi til:

Arendals Fossekompani ASA